

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovec, Kutina, Sesvete, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice, Veliki Tabor, Virje i Zelina)

TEHNIČKO UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Muzeja Moslavine u Kutini

Glavni i odgovorni urednik: Srećko Karapetrić

Tehnički urednik: Tihomir Krsmanović

Uređivački kolegij: Goran Jakovljević (Bjelovar),
Srećko Karapetrić (Kutina), Tihomir Krsmanović (Kutina),
Slavica Moslavac (Kutina)

KOREKTURA: Ana Bobovac, Srećko Karapetrić

Muzejski vjesnik izlazi jedanput godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Za sadržaj i lekturu tekstova odgovaraju autori.

Glasiilo solidarno financiraju Muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Nakladnik: Muzej Moslavine Kutina

Za nakladnika: Slavica Moslavac

Tisak: Tiskara i knjigovežnica Kutina

Broj 14 - travanj 1991.

Godina XIV

Naklada: 600 komada

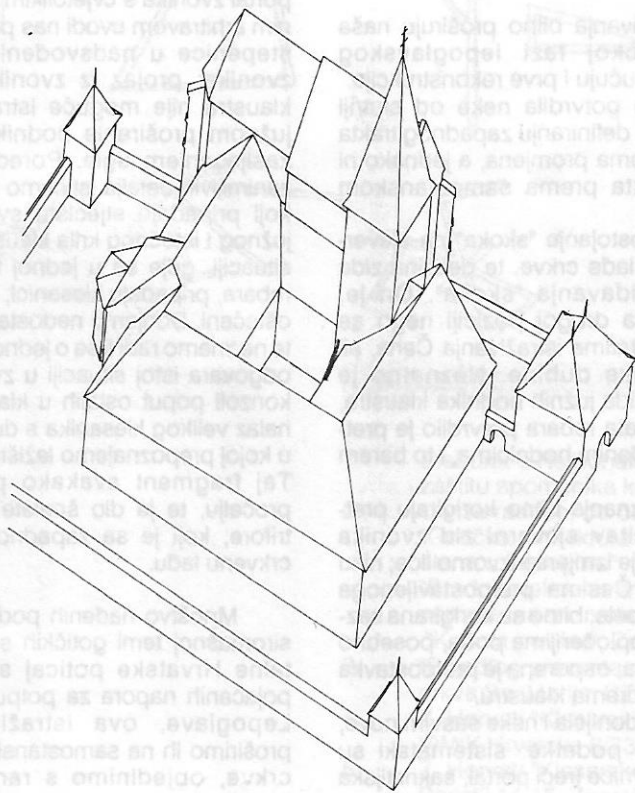
Naslovna stranica: Detalj sa izložbe "30. godina Muzeja Moslavine" u Kutini

ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA LEPOGLAVSKOG SAMOSTANA 1990.

Na lokalitetu crkve i bivšeg pavlinskog samostana u Lepoglavi obavljena su tokom zadnje četvrtine 1990. godine arheološka istraživanja u cilju sakupljanja što više podataka i materijala o gotičkoj fazi izgradnje lepoglavskog samostana. Sakupljeni podaci poslužiti će ujedno i za upotpunjenje prijedloga prezentacije crkve i samostana. Istraživanja su obavljena pod vodstvom kustosa objekta prof. Zdenka Baloga, a uz veliko razumijevanje i pomoć Ministarstva pravosuđa i uprave Republike, te ustanove KPD Lepoglava.

Prvi puta arheološki je Lepoglava istraživana tokom 1972. i 1973. i tada su istraživanja proveli stručnjaci SUPRPMO iz Praga. Tom prilikom definirani su mnogi elementi za rekonstrukciju podataka o gotičkom samos-

tanu: utvrđen je vanjski perimetar na istočnoj i zapadnoj strani, dok sjeverna strana nije rekonstruirana; utvrđene su tlocrtno situacije za samostansko dvorište, hodnik klaustura i kapitularnu dvoranu Sv. Duha; situiran je zapadni pročelni zid crkvene lađe, otkriveno mrežište južnog prozora lađe, otkrivene dvije empure prvog kata samostana; djelomice su istraženi sjeverni portal crkvene lađe i sakristijskih vrata; dati su mnogi podaci o izvornim nivoima tla i karakteru popločenja. Nemogućnost pristupa u pojedine prostore zbog kaznioničkog režima spriječilo je tadašnje istraživače da istraže neke zanimljive točke, npr. prizemlje zvonika. Istovremeno, neistraživanje tih važnih točaka, ali i neke krive pretpostavke navele su češke istraživače na neke krive zaključke. Rad čeških

stručnjaka i njihovi zaključci sažeti su u elaboratu o arheološkim istraživanjima 1/72 i 1/73 ⁽¹⁾.

Zorislav Horvat bavio se, kao jedini znanstvenik do sada, detaljnije temom lepoglavske gotike, iako manje terenskim istraživanjem, a više u sklopu globalnog istraživanja teme kontinentalne gotike ⁽²⁾.

Neke nove detalje lepoglavske gotike utvrdili su tokom svog istraživanja 1988. godine stručnjaci RZH iz Zagreba. Oni su sondirali sediliju u svetištu crkve čija pozicija je utvrđena ranije, otkrili neke detalje ranije južne vanjske fasade zvonika, te značajno mrežište trifore prozora lađe ⁽³⁾.

Arheološka sondiranja započela su u prvoj fazi s namjerom da se definira prizemni prostor gotičkog zvonika, te da se dalje prošire na neposredan odnos zvonika i crkve prema pridruženim dijelovima gotičkog samostana. Obzirom na veliku količinu materijala u nasipu, fragmenata rebara i arhitektonske plastike, pristupili smo sistemskom uklanjanju nasipa na istraživanom području.

Istovremeno na više mjesta smo obavili i zidna sondiranja, uklanjanja raznih slojeva žbuke, sondažno istraživanje pod dozidane dijelove zidova i sl.

Rezultati istraživanja bitno proširuju naša saznanja o gotičkoj fazi lepoglavskog spomenika, a omogućuju i prve rekonstrukcije.

Istraživanja su potvrdila neke od slutnji čeških istraživača: u definiranju zapadnog trakta gotičkog klaustera nema promjena, a jednako ni u odnosu tog trakta prema samostanskom dvorištu.

Utvrđeno je postojanje "skoka" na sjevernom zidu svetišta i lađe crkve, te debljina zida svetišta prije dozidavanja "skoka". On je, doduše, utvrđen na drugoj poziciji nego se nalazio prema rezultatima istraživanja Čeha, ali približno je jednake dubine. Neznatno je korigirana pozicija zida južnih hodnika klaustera, a mnoštvo fragmenata rebara potvrdilo je pretpostavku o nadsvođenim hodnicima, i to barem za tri krila.

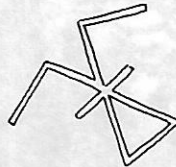
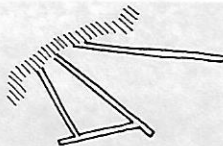
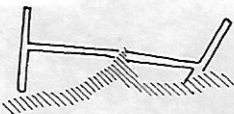
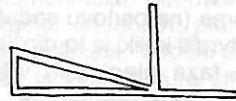
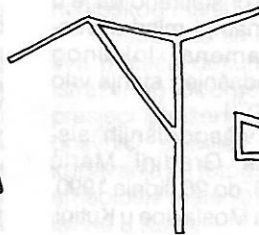
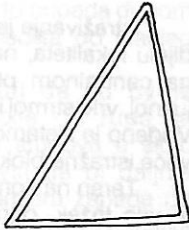
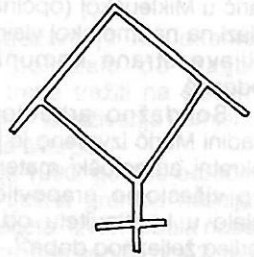
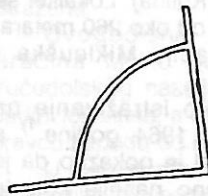
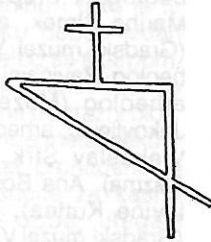
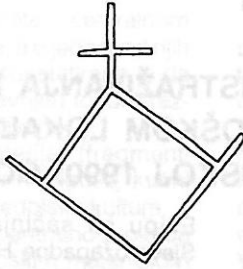
Neka nova saznanja bitno korigiraju pretpostavke Čeha: čitav sjeverni zid zvonika debljan je i potpuno je izmijenio izvorno lice; nisu nađeni tragovi po Česima pretpostavljenoga zida Lauretanske kapele; bitno su korigirana saznanja o nivoima i popločenjima poda, posebno za južno krilo klaustera; osporena je pretpostavka o odnosu sakristije prema klausturu.

Istraživanja su donijela i neke sasvim nove, do sad neslućene podatke: sistematski su istražena dva i djelomice treći portal, sakristijska vrata i sjeverni portal crkvene lađe, dok je samo

djelomice bilo moguće istraživanje južnog ulaza u zvonik, što uz pretpostavljeni postojeći ili nepostojeći zapadni portal čini sve najvažnije portale kompleksa; novi nalazi podnih popločenja navode na pretpostavke koje će, potvrdi li ih temeljitije arhitektonsko snimanje, izmijeniti ranije pretpostavke o sjevernom portalu; među nalazima fragmenata, pored tipskih nađenih fragmenata rebara, tu je nekoliko nalaza koji se pojedinačno izdvajaju, a opisan ćemo ih posebno; izdvajamo i otkriće dvadesetak klesarskih znakova nađenih na oba istražena portala, na klesanim detaljima svodne konstrukcije zvonika, ali i na nađenim fragmentima. Ovo posljednje posebno naglašavamo, jer novi klesarski znakovi bitno upotpunjavaju postojeći katalog lepoglavskih klesarskih znakova ⁽⁴⁾ naglašavajući potrebu ne samo za sistematskim istraživanjem lepoglavskih nego klesarskih znakova općenito, tema koja kod nas još nije ni izdaleka iskorištena u svojim potencijalima ⁽⁵⁾.

Prizemlje zvonika i samostanski klaustar sa nadsvođenim hodnicima čine skladnu, stilski promišljenu i nadasve detaljno izvedenu cjelinu s mnoštvom profilacija, zavisnim prostornim mjerama i logičnim kretanjem. Ulaz kroz južni portal zvonika s cvjetolikim konzolama pod ravnim arhitravom uvodi nas preko spusta od dvije stepenice u nadsvođeni prostor prizemlja zvonika; prolaz iz zvonika u zapadni trakt klaustera nije moguće istražiti, dok je prema južnom proširenje hodnika ublaženo kosim zasijecanjem ugla. Pored još nekih stilskih zanimljivih detalja ističemo dva velika klesanika koji pripadaju stjecištu svoga vanjskog ugla južnog i istočnog krila klaustera. Ovoj zanimljivoj situaciji, gdje se u jednoj točki stječe čak pet rebara, pripadaju klesanici, koji su nažalost oba oštećeni. Donjemu nedostaju elementi konzole, te ne znamo radi li se o jednostavnoj konzoli koja odgovara istoj situaciji u zvoniku ili o složenoj konzoli poput ostalih u klausturu. Još je važniji nalaz velikog klesanika s dubokom profilacijom u kojoj prepoznajemo ležište prozorskog stakla. Taj fragment svakako pripada crkvenom pročelju, te je dio špalete prozora, vjerojatno trifore, koji je sa zapadnog zida osvijetljavao crkvenu lađu.

Mnoštvo nađenih podataka u inače toliko siromašnoj temi gotičkih samostana kontinentalne Hrvatske poticaj su da, u momentu pojačanih napora za potpunijom valorizacijom Lepoglave, ova istraživanja nastavimo, proširimo ih na samostansko dvorište i prostor crkve, objedinimo s ranijim saznanjima i konačno monografski obradimo.

BILJEŠKE:

1. Elaborat u Regionalnom zavodu za zaštitu spomenika kulture - Zagreb.
2. U više radova, od čega ističemo:
"Gotička arhitektura pavlinskog samostana u Lepoglavi" - KAJ, Zagreb V/82;
"Srednjovjekovna arhitektura pavlinskih samostana u Hrvatskoj" - katalog izložbe "Kultura pavlina", Zagreb 1989.
3. "Prijedlog prezentacije" - Lepoglava, crkva Sv. Marije, RZH, Zagreb 1989.
4. Z. Horvat: "Klesarski znaci u Lepoglavi" VjMiK Hrvatske 6/73.
5. Z. Horvat: "Klesarske oznake"- Peristil 14-15, Zagreb, 1972-73.